

Laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 17 hallituksen esityksen johdosta laiksi jätehuoltolain muuttamisesta

Eduskunta on 5 päivänä marraskuuta 1986 lähettänyt valiokunnan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen n:o 195.

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina kanslia-päälikkö Lauri Tarasti ja toimistopäälikkö Matti Vehkalahti ympäristöministeriöstä, pääjohtaja Simo Jaatinen vesi- ja ympäristöhallituksesta, johtaja Esko Tamminen Helsingin vesi- ja ympäristöpiiristä, vs. toimistopäälikkö Anneli Karjalainen Uudenmaan lääninhallituksesta, tarkastaja Annu Palomäki Keski-Suomen lääninhallituksesta, lakimies Leena Pohjanraito Suomen Kaupunkiliitosta, apulaisosastopäälikkö Jukka Kero Suomen Kunnallisliitosta, jaostopäälikkö Henrik Wickström Finlands Svenska Kommunförbundista, vt. ympäristönsuojelupäälikkö Pertti Forstén Porin kaupungista, varatuomari Henrik Lundsten Öljyalan Keskusliitosta ja toimistopäälikkö Hanu Hakala Suomen luonnonsuojeluliitosta.

Hallituksen esitys

Hallituksen esityksen tarkoituksena on tehdä jätehuoltolakiin vesi- ja ympäristöhallinnon järjestämisestä johtuvat muutokset, yksinkertaistaa jätehuoltoon liittyvää hallinnollista menettelyä, tehostaa ongelmajätehuoltoa ja eräin paikoin täsmentää lakia siitä saatujen kokemusten edellyttämällä tavalla.

Vesi- ja ympäristöhallinnosta annetun, loka-kuun alussa 1986 voimaan tulleen lain mukaan vesi- ja ympäristöhallinnon tehtäviin kuuluu sen mukaan kuin siitä erikseen säädetään osallistua muun muassa jätehuollon järjestämiseen. Paitsi tutkimustehtäviä ja työvirastolle kuuluvia tehtäviä ehdotetaan, että vesi- ja ympäristöhallinto osaltaan seuraisi ja tarkastaisi jätteiden käsittelypaikkojen, erityisesti kaatopaikkojen, hoitamista ei vain vesilain nojalla kuten nykyisin, vaan myös jätehuoltolain nojalla. Lääninhallituksilla olisi oikeus saada vesi- ja ympäristöpiireiltä virka-apua jätehuoltolain ja sen nojalla annettujen säännösten ja määräysten noudattamisen valvomiseksi.

Jätehuoltolaissa nykyisin säädettyä velvollisuutta tehdä jätehuoltosuunnitelma ehdotetaan lievennettäväksi sellaisissa tapauksissa, joissa jätettä ei synny kiinteistöllä jatkuvasti, säännöllisesti tai toistuvasti, vaan ainoastaan poikkeuksellisesti tai tilapäisesti. Tällöin riittäisi esityksen mukaan ilmoituksen tekeminen asiasta. Velvollisuutta tehdä tarkistettu jätehuoltosuunnitelma ja oikeutta asettaa ongelmajätteiden käsittelyluvan soveltamisalaa koskevia rajoituksia ehdotetaan täsmennettäväksi.

Esityksen mukaan valtioneuvosto saisi nykyistä laajemmat valtuudet torjua ennakolta ongelmajätteistä aiheutuvia haittoja antamalla määräyksiä tuotteiden ja jätteiden merkitsemisestä tai palautusmaksusta. Myös voimassa olevia edellytyksiä, joilla valtioneuvosto voi rajoittaa tällaisen tuotteen valmistusta, maahantuontia tai käyttöä taikka kieltää sen, täsmennettäisiin nykyisestäään.

Ongelmajätteiden tuontia ja vientiä koskeva nykyinen ilmoitusmenettely laajennettaisiin koskemaan kauttakuljetuksia. Samalla tiukennettaisiin tuonnin ja viennin hyväksymisen edellytyksiä sekä täsmennettäisiin ongelmajätteiden tuottajan vastuuta kansainvälisissä kuljetuksissa.

Roskaamiskielto laajennettaisiin koskemaan käytöstä poistettuja esineitä ja aineita.

Hallinnollisen työn keventämiseksi ja jätehuollon järjestämisen joustavuuden lisäämiseksi valtioneuvostolle annettaisiin mahdollisuus yksittäisen jätelajin osalta myöntää yleinen poikkeus eräistä jätehuoltolain edellyttämistä hallinto- ja muista menettelyistä, jos jätteelle voidaan järjestää valtioneuvoston määräämällä muulla tavalla lain vaatimukset täyttävä jätehuolto.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian sen hyväksymisen jälkeen.

Valiokunnan kannanotot

Hallituksen esityksestä ilmenevistä syistä ja saadun selvityksen perusteella valiokunta pitää lakiehdotusta tarpeellisena ja puoltaa sen hyväk-

symistä sellaisenaan. Valiokunta toteaa kuitenkin seuraavaa.

Jätehuoltolain mukaan jätehuollon hallinto on kolmitasoinen: ylin johto ja valvonta kuuluu ympäristöministeriölle, ohjaus ja valvonta väliportaan tasolla lääninhallitukselle ja yleinen huolenpito jätehuollon järjestämisestä ja valvonnasta kunnalle. Hallituksen esityksen 8 a §:ssä ehdotetaan säädettäväksi, että vesi- ja ympäristöhallinnon tulisi osaltaan seurata jätehuoltolain nojalla tapahtuvaa jätteiden käsittelypaikkojen hoitoa ja tehdä niihin kohdistuvia tarkastuksia sekä ilmoittaa havaitsemistaan epäkohdista lääninhallitukselle. Ympäristöministeriö voisi määrätä vesi- ja ympäristöhallinnon suorittamaan myös muita jätehuollon seuranta-, tarkastus- ja asiantuntijatehtäviä. Lakiehdotuksen 42 §:ssä on lisäksi ehdotettu säädettäväksi, että lääninhallituksella olisi oikeus saada vesi- ja ympäristöpiiriltä tarpeellista virka-apua jätehuoltolain ja sen nojalla annettujen säännösten ja määräysten noudattamisen valvomiseksi.

Edellä mainittu lakiehdotuksen 8 a § liittyy kysymykseen ympäristönsuojelun väliportaan hallinnon organisoinnista. Valiokunta pitää oikeasuuntaisena toimenpiteenä sitä, että vesi- ja ympäristöpiirien osuutta osallistua edellä kerrotuin tavoin jätehuollon järjestämiseen lisätään. Toimivallan laajentaminen saattaa kuitenkin aiheuttaa epäselvyyttä toimivaltasuhteissa. Tämän vuoksi valiokunta pitää tärkeänä, että ehdotetun järjestelmän toimivuutta tarkoin seurataan ja että tarvittaessa ryhdytään kiireellisiin toimenpiteisiin toimivaltasuhteiden selkiinnyttämiseksi.

Valiokunnan saaman selvityksen mukaan jätehuoltosuunnitelman esittämiseen velvollisten kiinteistöjen lukumäärä on noin 15 500. Suunnitelmista noin puolet käsitellään lääninhallituksissa. Lääninhallituksissa on jätehuoltolain mukaisissa tehtävissä koko lain voimassaoloajan ollut huomattava henkilöstövajaus. Kunnissa jätehuollon ohjaus- ja valvontatehtävissä on päätoimisia henkilöitä ollut vain suurimmissa kaupungeissa. Tämän vuoksi muun muassa suunnitelmamenetely ei ole toteutunut lain edellyttämällä tavalla.

Helsingissä 27 päivänä marraskuuta 1986

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa puheenjohtaja Vesterinen, varapuheenjohtaja Järvisalo-Kanerva, jäsenet Aranz, Hilpelä (osittain), Hurskainen-Leppänen,

Tilanne jätehuoltosuunnitelmien esittämisessä ja käsittelyssä onkin johtanut siihen, ettei jätteistä aiheutuvia ympäristöhaittoja ole aina voitu ehkäistä eikä jätteiden hyötykäyttöä edistää. Lääninhallitusten henkilöstövajauksesta ja siitä johtuvasta valvonnan riittämättömyydestä on ollut myös seurauksena, että ongelmajätteiden käsittelylupajärjestelmää on voitu toteuttaa vain osittain. Vielä valiokunta toteaa, että nyt käsiteltävänä olevalla lakiehdotuksella säädettäisiin jo ennestäänkin vajavaisilla resursseilla toimiville vesi- ja ympäristöpiireille uusia tehtäviä.

Edellä lausutun perusteella valiokunta edellyttääkin hallituksen huolehtivan siitä, että jätehuollon valvonta ja toimivuus turvataan varamalla hallinnon käyttöön riittävät henkilöstö- ja muut voimavarat kaikilla hallinnontasoilla. Lisäksi valiokunta pitää tärkeänä erikseen selvittää, voitaisiinko edellä mainittua jätehuoltosuunnitelmien hyväksymismenettelyä samoin kuin mahdollisesti muitakin väliportaantason nykyisin käsittelemiä asioita siirtää entistä enemmän kuntien ratkaistaviksi.

Lakiehdotuksen 32 §:n mukaan ympäristöön ei saisi jättää muun muassa käytöstä poistettua esinettä niin, että siitä aiheutuisi haittaa terveydelle, epäsiisteyttä, maiseman rumentumista, viihtyisyyden vähentymistä tai niihin rinnastettavaa muuta haittaa yleiselle tai yksityiselle edulle (roskaamiskielto). Lakiehdotuksen perustelujen mukaan käytöstä poistetulla esineellä tarkoitettaisiin tässä yhteydessä muutakin esinettä kuin 3 §:ssä määriteltyä jätettä.

Lakiehdotuksen roskaamiskieltoasännös saattaisi siten koskea muun muassa käytöstä poistettua autoa. Valiokunta kuitenkin toteaa, että romuajoneuvojen osalta on säädetty ajoneuvojen siirtämisestä ja romuajoneuvojen hävittämisestä annetussa laissa (151/75).

Edellä olevan perusteella laki- ja talousvaliokunta kunnioittaen ehdottaa,

että hallituksen esitykseen sisältyvä lakiehdotus hyväksyttäisiin muuttamattomana.

Kietäväinen, Kokko, Komi, Laaksonen, Löyttyjärvi, Paakkinen, Renlund, Turunen, Valli ja Varpasuo.

Vastalause

Kokoomus ei ole kaikilta osin voinut yhtyä valiokunnan mietintöön. Monien ympäristöongelmien ratkaisu on viivästynyt kankean ja moniportaisen hallintokäsittelyn takia. Siksi olisi karstittava resurssipulasta kärsivän lääninhallituksen käsiteltäväksi määrättyjen asioiden määrää.

Kunnat vastaavat kaatopaikoista. Siksi olisi luonnollista, että vesi- ja ympäristöpiirit ilmoittaisivat havaitsemistaan epäkohdista juuri kunnalle. Näin korjattaisiin puutteet nopeasti ilman aikaavieppä byrokratiaa. Jos kunnat jättäisivät täyttämättä velvoitteensa, voisi vesi- ja ympäristöhallinto kääntyä lääninhallituksen puoleen virkaavun saamiseksi. Vesi- ja ympäristöpiirejä on enemmän kuin lääninhallituksia, joten ne voisivat toimia nopeammin.

Hallituksen esityksen 15 a § jättää käytännössä epäselväksi sen, kuka viime kädessä vastaa ongelmajätteistä. Vienti-ilmoituksen tekijä on mielestämme aina osoitettavissa, kun taas ongelmajätteen tuottajaa ei kaikissa tilanteissa voida tavoittaa.

Kiinteistökohtaisen jätehuollon toiminnan varmistamiseksi esitämme muutoksia lakiehdotuksen 21 a §:ään. Jätteen tuottajan on itse kannettava vastuu ja tehtävä ilmoitus ympäristönsuojelulautakunnalle. Valiokunnan enemmistö on 21 a §:n 2 momentissa kaventanut kunnallista itsehallintoa. Kokoomuksen mielestä kunnallisen lautakunnan tehtävistä päättää kunnanvaltuusto johto- tai ohjesääntöä käsitellessään.

Kokoomus ei voi hyväksyä 23 f §:ssä mainittuja epämääräisiä valtuuksia ympäristöministeriölle. Ongelmajätteen tuotanto- ja vientikiellon on kohdistuttava vain niihin haittoihin, joita tuonnista tai viennistä voi syntyä. Käsitteenä "muu yleinen etu" on tulkinnanvarainen ja mahdollistaa mielivaltaisen soveltamisen.

Edellä esittämillämme perusteilla ehdotamme,

että valiokunnan mietintöön sisältyvä lakiehdotus hyväksyttäisiin näin kuuluvana:

Laki

jätehuoltolain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan 31 päivänä elokuuta 1978 annetun jätehuoltolain (673/78) 15 a §:n 2 momentti, 21 §:n 1 momentti, 22 §, 23 a §:n 2 momentti, 23 f §:n edellä oleva alaotsikko sekä 23 f, 32 ja 40 §, sellaisina kuin niistä ovat 15 a §:n 2 momentti, 23 a §:n 2 momentti ja 23 f §:n edellä oleva alaotsikko 13 päivänä helmikuuta 1981 annetussa laissa (117/81) ja 21 §:n 1 momentti sekä 23 f ja 40 § 24 päivänä tammikuuta 1986 annetussa laissa (65/86), sekä

lisätään lakiin uusi 8 a §, 21 §:n edelle uusi alaotsikko, lakiin uusi 21 a § ja sen edelle uusi alaotsikko, 22 ja 23 §:n edelle uusi alaotsikko, 42 §:ään uusi 2 momentti sekä lakiin uusi 43 a § seuraavasti:

8 a §

Vesi- ja ympäristöhallinnon tulee osaltaan seurata tämän lain nojalla tapahtuvaa jätteiden käsittelypaikkojen hoitoa ja tehdä niihin kohdistuvia tarkastuksia sekä ilmoittaa havaitsemistaan epäkohdista *kunnalle*. Ympäristöministeriö voi määrätä vesi- ja ympäristöhallinnon suorittamaan myös muita jätehuollon seuranta-, tarkastus- ja asiantuntijatehtäviä.

15 a §

Ongelmajätteen kuljetuksen suorittajan on huolehdittava siitä, että ongelmajäte kuljetetaan

jätteen tuottajan ilmoittamaan käsittelypaikkaan. Jos jätettä ei oteta käsittelypaikassa vastaan, on kuljetuksen suorittajan palautettava ongelmajäte sen tuottajalle. Jos jäte on viety maasta mutta sitä ei saada toimitetuksi ulkomaiseen käsittelypaikkaan, ongelmajätteen *vienti-ilmoituksen tekijän* on huolehdittava jätteestä ja tarvittaessa sen palauttamisesta.

Jätehuoltosuunnitelma

21 §

(Kuten valiokunnan mietinnössä)

Jätehuoltoilmoitus

21 a §

Jos kiinteistöllä onnettomuuden, tuotantohäiriön tai muun niihin rinnastettavan poikkeuksellisen tilanteen taikka kertaluonteisen toimenpiteen johdosta syntyy 21 §:n 1 tai 2 momentissa tarkoitettua suunnitelmaa edellyttävää jätettä, joka kuljetetaan pois kiinteistöltä, on sen, jonka toiminnasta jäte on syntynyt, tehtävä suunnitelman asemesta viipymättä jätettä koskeva ilmoitus ympäristönsuojelulautakunnalle. (Poist.)

Ympäristönsuojelulautakunta käsittelee 1 momentissa tarkoitetun ilmoituksen. Ilmoituksen käsittely voidaan johtosäännöllä määrätä viranhaltijan tehtäväksi. Ympäristönsuojelulautakunta voi antaa tarvittaessa kysymyksessä olevaa jätettä koskevia määräyksiä. Jos ilmoitusten käsittely on annettu tehtäväksi viranhaltijalle, tämä voi kiireellisessä tapauksessa antaa kysymyksessä olevaa jätettä koskevia väliaikaisia määräyksiä. Viranhaltijan on saatettava määräykset välittömästi ympäristönsuojelulautakunnan ratkaistavaksi.

Valtioneuvoston erityiset määräykset ongelmajätehuollosta

22 §

(Kuten valiokunnan mietinnössä)

Ongelmajätteiden käsittelylupa

23 §

Helsingissä 27 päivänä marraskuuta 1986

Sakari Valli
Liisa Hilpelä

23 a §

(Kuten valiokunnan mietinnössä)

Ongelmajätteiden tuonti-, vienti- ja kauttakulkuilmoitus

23 f §

(1 mom. kuten valiokunnan mietinnössä)

Ympäristöministeriön on kiellettävä ongelmajätteen tuonti, vienti tai kauttakuljetus, jos tuonti-, vienti- tai kauttakuljetusmaa ei hyväksy toimenpidettä tai toimenpide on Suomen veloitettavan kansainvälisen sopimuksen vastainen taikka jos ongelmajäte ei tule kuljetetuksi tai käsitellyksi ympäristönsuojelun kannalta hyväksyttävällä tavalla. Ympäristöministeriö voi kieltää ongelmajätteen tuonnin tai viennin, jos sen katsotaan olevan valtakunnallisen ongelmajätehuollon (poist.) kannalta haitallista (poist.). Kieltoa on noudatettava muutoksenhausta huolimatta.

(3 mom. kuten valiokunnan mietinnössä)

32, 40, 42 ja 43 a §

(Kuten valiokunnan mietinnössä)

Voimaantulosäännös

(Kuten valiokunnan mietinnössä)

Eeva Turunen
Päivi Varpasuo